

78. Budapest, X. Gyakorló utca–Fehér út–Terebesi út–Keresztúri út között

I
2007. november 9-én és 20-án helyszíni szemlét tartotunk a területen (Hrsz.: 39210/55). Itt 1943-ban honfoglalás kori és avar kori sírok leletmentését végezték el. A 20. sz. közepén erdőszítet, a mellette működött haditechnikai gyár védőövezete volt a terület. A fákat 2007 nyarának elején kivágták, a területen láthatólag a teljes felületre kiterjedően elvégezték a lehumuszolást, igyekeztek megmaradni a fekete termőréteg letermelésénél. Most a terület nagyjából ugyanazokat a felszíni viszonyokat tükrözte, valószínűleg 40–50 cm-rel mélyebben, mint ami eredetileg lehetett. A terület É-i felében két egymással párhuzamos homokdűne található. Megközelítőleg ide lokalizálhatjuk az 1943-ban leletmentett temetőrészletet. Sajnálatos, hogy a humuszolás régészeti felügyelet nélkül zajlott. A gépi földmunka szakember által történő irányítása mellett lehetővé vált volna a felület olyan kiképzése, hogy az „tükörként” többet eláruljon a területről. Több mint fél évvel a lehumuszolás után a területen a foltokról már nem lehetett eldönteni, hogy újkori jelenséget, esetleg sírfoltot takarnak-e.

GYURICZA ANNA

79. Budapest, XI. Albertfalva, Hunyadi János út 14.

B, Ró

2007. október 11. és december 19. között szondázó feltárást végeztünk Albertfalván a Panel úttól D-re fekvő telken (Hrsz.: 43576/6), amely az auxiliáris vicus D-i peremzónájába esik. Két, egymásra merőleges szondaárkot jelöltünk ki; az É–D-i irányút a Panel úttól D-re alig 20 m-re mértük ki, a Ny–K-i pedig az előbbi ároktól mintegy 15 m-re D-re. A Panel úton 2004-ben folytatott feltárást során kőalapozású, többhelyiséges lakóépületek, lakógödrök, telekhatároló kerítésfalak, sóderes út és további telepobjektumok kerültek elő.⁷

Várakozásainkkal ellentétben a Panel úthoz közelebbi szondaárkunkban nem mutatkozott hasonló lelet- és objektumgazdagság; csupán egyetlen objektum, egy Ny–K-i irányú, 2,8 m széles, 1,2 m mély árok kisebb szakasza került elő 3 m mélységből. Betöltéséből kevés, zömmel a Kr. u. 2. századra keltezhető kerámia és állatcsont került elő, az árok funkciója azonban kérdéses. Nagy valószínűséggel összefügg azzal az árokrendszerrel, amelyet Szirmai Krisztina tárt fel 1999-ben és 2001-ben.⁸ A Ny–K-i irányú, kisebb kiterjedésű szondaárkokban ugyan több római és bronzkori szórványkerámia is előkerült az őshumuszból, de objektumot, régészeti réteget nem találtunk.

BESZÉDES JÓZSEF

80. Budapest, XI. Bocskai út

B

2007 áprilisában a 4-es metró Bocskai úti állomásának földmunkáihoz kapcsolódóan régészeti szakfelügyeletet, majd az állomás területén megelőző régészeti feltárást végeztünk. Ennek során 82 régészeti objektumot tártunk fel, melyek túlnyomó része a középső bronzkor (Kr. e. 2000–1500) végére keltezhető gödör volt. Néhány objektum a késő bronzkor időszakára (Kr. e. 1200 körülre) datálható. A környéken a 20. sz. eleje óta több helyszínen folytak régészeti feltárások, amelyekben mindkét bronzkori időszak településrészei előkerültek. Ezek alapján Lágymányos ezen részén a bronzkor két időszakában is számolhatunk nagy kiterjedésű településekkel vagy kisebb települések szórt hálózatával. A feltárások során eddig egyelőre ismeretlen korú, egy sírsorba rendezett, melléklet nélküli nyújtott csontvázas rítusú sírokból álló temetőrészlet öt sírja is előkerült.

REMÉNYI LÁSZLÓ

81. Budapest, XI. Madárhegy (Budaörsi út–Rupphegyi út)

B, Ró

2007. augusztus 9. és október 2. között megelőző feltárást végeztünk a telken (Hrsz.: 1296/6). Mind az öt tervezett lakóépület helyének teljes megkutatására lehetőségünk volt. 2006-ban már szondázó feltárást keretében több, igen széles kőkonstrukciót és egy vélhetően római kori út sóderes rétegeit rögzítettük. Az ekkor végzett geopedológiai vizsgálatok (Horváth Zoltán munkája), majd a későbbiekben elvégzett pollen- és állatcsontelemzések során világossá vált, hogy a késő kelta–római korban ez a terület meglehetősen vizenyős völgy volt, amely időszakosan kiszáradt.

A komoly eróziós hatás nyomait rendkívül szemléletes módon az „A” házalap esetében is megfigyelhettük: itt a római rétegek felett egy rendkívül masszív kő- és sárlavina maradványait is megtaláltuk, amely jól láthatóan az itt később regisztrált római falak nagy részét elmosta, arrébb toltta. Ebben a rétegben egyaránt megtalálhatóak voltak a bronzkori kézzel formált és a késő római mázas kerámiaedények töredékei. Szintén elmosott faltöredékeket találtunk a „D” házalap területén is. Ez a természeti esemény, a domboldal magasabban fekvő területéről kultúrrétegeket mosott le a feltárási helyszínére, valamikor a Kr. u. 4. századot követő időszakban.

A még 2006-ban talált római kori kőkonstrukciók (jelenleg kerítőfalakként értelmezzük őket) folytatása a 1296/6 helyrajzi számú telken minden házalap területén megfigyelhető volt. A kőfalak szerkezetének vizsgálatakor egyértelművé vált, hogy valószínűleg nem nagy távolságból idehozott (Katalin-hegy, Hárs-hegy), nagyméretű, megmunkálatlan kőtömbök kb. 1–1,5 m szélességben képezték az alapot, amelyre kisebb kövekből, talán sártapasztással húzták fel a felmenő falakat.

7 BESZÉDES J.: Feltárást az albertfalvi auxiliáris vicus déli részén. AqFüz 11 (2005) 107–113.

8 SZIRMAI K.: Új katonai tábor nyomai Albertfalván. AqFüz 6 (2000), 83–90. SZIRMAI K.: Római kori kutatások Albertfalván. AqFüz 8 (2002) 92–103.

Mészhabarcsolásnak, vakolatnak semmilyen nyoma nem volt megfigyelhető. A kövek tisztításakor csak kis mennyiségben találtunk némi római építési törmelék, téglákat. A kőkonstrukciókból és a környezetükből származó leletanyag alapján ezeket valamikor a Kr. u. 2. sz. közepe és a 4. sz. közötti időszakban használhatták. A kőkonstrukciók rendszere és teljes alaprajza egyelőre nem világos.

Két ízben közvetlenül a falak tövében, a fal omladékának elszedése után, kisméretű, földbe mélyített, ovális, kb. 0,6 m átmérőjű tűztereket figyeltünk meg, egymástól kb. 2 m távolságra. Az egyikben rendkívül nagy mennyiségű világosszürke hamut találtunk.

A „B” házalap területén egy 7,5×7,5 m nagyságú, 60 cm falszélességű épület alsó 3–4 kősorát bontottuk ki. A falak tisztításakor megfigyelhettük, hogy azok valamilyen külső, É-i irányból érkező hatás következtében megcsúsztak, megcsavarodtak. Az építmény omladékában Kr. u. 2–3. századi leletanyagot találtunk.

Az építményen belüli terület közepén egy kettétört, megmunkált mészkőtömböt bontottunk ki, kisebb kövekkel körberakva. Az egyik ilyen támasztókőről kiderült, hogy egy kisméretű (18×29×15 cm) homokkőből készült, vésett felirat nélküli oltár. Nem zárható ki, hogy másodlagos funkcióban került az épületbe. A nagyobb mészkőtömb esetleg valamilyen központi oszlopbazisként is értelmezhető. Az építményt a Kr. u. 2–3. században használhatták, és tájolása megegyezik a tőle kb. 22 m-re K-re futó, É–D-i irányítású, római sóderes útfelülettel, melyet több házalap területén végigkísérhettünk.

Ebből a római járófelületből igen kevés maradt meg, valószínűleg eredetileg csak egy legfeljebb kétszer-háromszor megújított, völgyön átvezető útként funkcionált. 2006-ban is már több helyen megfigyeltük, és egy esetben a kövek szóródása alapján, esetleges szekérnyomokat is regisztrálni tudtunk. Néhány helyen nem is annyira az út, mint inkább az egykor mellette futó V-alakú árok maradt meg a süppedős, vizes réti talajban, a bemosódás, feltöltődés következtében. A római út használati periódusa feltételezhetően korábbi, mint a nagy területet körbevevő kőfalak. Az út tájolása megegyezik a „B” házalapban feltárt kisméretű építményével, ellenben a nagyobb kőkonstrukciók vonalával kb. 45°-ot zár be, egy helyen pedig keresztezik egymást.

Az ásatások során feltárt É–D-i irányú római út a budai hegyek irányából ereszkedett a völgybe, ahol vélhetően becsatlakozott egy szélesebb, jelentősebb római útvonalba. Az úttal párhuzamosan állhatott az a kisméretű építmény, amelyben az oltárkövet találtuk. Nem kizárható, hogy út menti állomáshelyként (őrtonnyként?) funkcionált. A széles, későbbi periódusra keltezhető kőfalak talán valamilyen még fel nem tárt késő római településhez tartozhattak.

A terület a késő LT D időszakot követően, a római korban is használatban volt, a Kr. u. 2. sz. második

negyedétől–közepétől a Kr. u. 4. században is. A Nagy Tibor régész által 1960-ban feltárt⁹ Kr. u. 3. századi római temetkezések pontos lelőhelyét továbbra sem sikerült tisztázni.

HÁRSHEGYI PIROSKA

82. Budapest, XIII. Cserhalom utca 8.

Ő, Á

2007. január 16–31. között régészeti próbafeltárást végeztünk a területen (Hrsz.: 25904/25). A kutatást az tette szükségessé, hogy a Cserhalom utcából 1963-ban csatornafektetés során középkori leletek kerültek elő. Korábbi, a 19. sz. folyamán készült vízrajzi és egyéb térképek tanulmányozása során nyilvánvalóvá vált, hogy itt a partvonalat valamikor a 19. és 20. sz. fordulóján lényegesen megváltoztatták, Ny felé kiterjesztették a Duna rovására, így komoly feltöltésre került sor. A próbafeltárást a tömb K-i sávjában végeztük. Ennek során egy É–D-i irányú, 30 m hosszú, 6 m széles (1.) és egy K–Ny-i irányú, 12 m hosszú, 6 m széles (2.) kutatóárkot nyitottunk. A sárga, homokos altalaj felett csak néhány cm vastag kultúrréteget találtunk, e felett újkori feltöltés volt. Az altalajba mélyülve kerültek elő a régészeti objektumok (három kisebb, K–Ny-i irányú és egy nagyobb, hármasszerkezetű, É–D-i irányú árok, valamint három gödör) feltöltés. A gödrökben és a kisebb árkokban őskori leletanyagot találtunk, míg a nagyobb árokból vegyesen került elő az őskori és az Árpád-kori kerámia. Ez az árok feltehetően a középkori település szélét jelölő határárok lehetett. Az itt előkerült középkori település az okleveles adatokból már korábban is ismert Besenyő (a 15. századtól Szentlászlónak nevezett) faluval azonosítható.

KOVÁCS ESZTER

83. Budapest, XIII. Cserhalom utca–Rákospatak–Váci út–Csavargyár utca

Ő, Á, Kk

2007. május 7–30. között régészeti próbafeltárást végeztünk a jelzett területen, amely az okleveles adatokból is ismert Besenyő, majd a 15. századtól Szentlászlónak nevezett falu területére esik. Az elmúlt évek feltárásai során ennek részletei több helyen is előkerültek a környéken, így valószínűsíthető volt, hogy a lelőhely erre a területre is kiterjed.

A feltárást két Ny–K-i irányú kutatóárkot nyitottunk. Mindkettőben igen vastag, többrétegű, újkori feltöltést találtunk. Az 1. kutatóárkokban (amely 20×5 m) a mai terepszinttől 4,5 m mélységben tömött, fekete iszapos kultúrréteg jelentkezett, amelyben zömében 13–14. századi leleteket és kevés újkori kerámiatöredéket találtunk.

⁹ BTM Adattár 501-77.